

zgodnjega sadja tudi nikakoršne konkurence nima in da je skora tudi imeti ne more, kajti ona je odvisna od ugodnega podnebja, katero se pa nikakor po volji človeški prestvariti ne dá.

(Dalje prihodnjič.)

Kmetijstvo — obligaten predmet v ljudskih šolah na Francoskem.

Ko smo čitali poročila o novi šolski postavi, katero je nedavno sklenil francoski senat in vsled katere se ima v vseh ljudskih šolah podučevati mladina o kmetijstvu kot enem najglavnejših predmetov, nehoté smo morali spomniti se prošnje, katero je centralni odbor naše kmetijske družbe uže drugi pot ministerstvu podal. V tem pismu prosi družba kmetijska, naj bi se prestrojil na našem ljubljanskem učiteljišči poduk o kmetijstvu tako, da bi bili po izvršenih študijah naši mladi ljudski učitelji popolno sposobni, podučevati kmečko šolsko mladino o oni stroki, to je, o kmetijstvu, s katerim se bo velika večina ljudskih šolarjev po izstopu iz šole pečala in si iskala vsakdanji kruh. Oni predlog, katerega smo tudi mi v našem listu toplo zagovarjali, je med drugim zahteval, da se ima na predrugačeni preparandiji namestiti kmetijsk strokovnjak, kajti le tak more res vpešno predavati nauk kmetijstva temeljito znanstveno in praktično.

Prav tako, kakor smo poudarjali, da bi moral učitelj kmetijstva, na učiteljski pripravnici nameščen, tudi predavati bogoslovcem in tudi po deželi popotna predavanja imeti, veli, čujte! francoska nova šolska postava. Veseli nas, da je francoski senat prav tistih nazorov o kmetijskem poduku, kakoršne smo mi v našem listu v preteklem letu razvijali.

Upajmo, da tudi pri nas v Avstriji novi kmetijski minister sprevidi to potrebo ter vvede v sporazumu z učnim ministrom prepotrebni kmetijski poduk, katerega francoski narodni zbor tako visoko ceni, čeravno je kmetijsko gospodarstvo na Francoskem na jako visoki stopinji. A praktični Francozi dobro vedó, da imajo le v tem se iskati vzroki, da so zamogli take grozovite udarce, kakor jim jih je prizadelo leto 1870., pretrpeti, ker uže poprej so skrbeli za blagostanje kmetovalcev in obrtnikov. Mi sicer nikakor nismo častitelji in občudovalci ranjcega cesarja Napoleona III., a vendar radi pripoznamo, kakor to pripoznava tudi sleherni Francoz, bodi si katere koli politične stranke, da je kot vladar silno veliko storil za povzdigo obrtnije in kmetijstva. Blizo 1000 milijonov frankov se je porabilo za prospeh narodnega gospodarstva, in prav ta kapital je tako bogate obresti donesel, da tudi najhujše katastrofe niso mogle Francije polomiti na tla, tudi za malo let ne, ampak videli smo, kako so domoljubno drli toliko obrtniki kakor tudi kmetovalci k podpisovanju državnega posojila znanih milijard.

Pri nas sedaj vse toži in jadikuje, da ni denarja med ljudstvom, da vse je zadolženo, da posestvo za posestvom propada, in čujte! na Francoskem so v preteklem letu nad 1000 milijonov frankov vložili v razne hranilnice.

Pri vsem tem pa modri patriotični francoski senat postavno zahteva, da se zanaprej v sleherni ljudski šoli kmetijstvo kot glavni predmet podučuje, in da kolikor je okrajev (departementov), toliko ima biti kmetijskih popotnih učiteljev. Podučni načrt obsega vse gospodarske stroke, katere so važne za dotične okraje. I tudi ta ukaz kaže, da so Francozi praktični, ki ne merijo vseh krajev po enem in istem kopitu, ampak da ima biti poduk praktičen, krajnim potrebam

primeren; vse kar ni potrebno, se opusti, da ne jemlje časa, kateri se lahko za kaj boljšega izkoristi.

S to postavo je tedaj francoski postavodajalni zbor zopet pokazal, da je prepričan o veliki važnosti kmetijstva za razvoj in srečo države, ter da v tem oziru sploh v narodnem gospodarstvu prekosi vse druge postavodajalne skupščine v Evropi, posebno pa našo Avstrijo-Ogersko.

Toliko let smo prosili za kmetijsko šolo, katero imajo skoro vse druge dežele v cesarstvu, le Kranjsko ne, a nismo je dobili. In vendar kmetijskega poduka prav krvavo potrebuje naše kmečko ljudstvo!

Zato naj ponoví glavni odbor naše kmetijske družbe svojo vlogo in prošnjo, da se saj na učiteljišči vpelje temeljit gospodarsk poduk. Ako hoče visoka vlada, da bi napredoval nadaljevalni kmetijski poduk na ljudskih šolah, naj skrbi za to, da se poprej izšolajo za kmetijsko podučevanje sposobni učitelji, ker le od takih res popolno primerno v gospodarskih strokah izurjenih učiteljev se more pričakovati, da bo kmetijski poduk razširil se povsod, posebno pa med šolsko mladino, katera ima mehko srce, v katero se lahko vcepi vse dobro, tedaj tudi ljubezen in razum za kmetijstvo. Polovičarstvo v tem oziru zeló malo koristi, morda še škoduje, ker plitvost in netemeljitost daje lahko povod zasmehovanju in ni ga hujšega udarca za prospeh kmetijskega izobraženja, kakor je to, da dobí trmast kmetovalec priliko zasmehovati kako novo nepovoljno, morda res nespametno nastavljeno in izvršeno poskušnjo.

Subvencije za povzdigo raznih gospodarskih strok, na pr. za zboljšanje živine, sadjereje itd. so sedaj uže silno pičle postale, naj se nam tedaj vsaj za temeljiti in dobri kmetijski poduk skrbi!

Čebelorejska skušnja.

* *Zdravilo zoper gnjilobo.* Vzemi eno ali dve žlici medú, nekoliko navadnega cukra, in to naj se dá bolnemu panju zjutraj ali zvečer in ponavlja drugi dan in če treba štiri- ali petkrat. Če je pa panj zeló gnjil, naj se mu matica zapre kakih 8 dni, pa bode gotovo zdrav.

Čebelorejce utegne mikati, da izvedó, kako se je ta mesec čebelno branje na ajdi vèdlo pri nas: 15., 16. in 17. dne t. m. so panjovi nabrali 1 funt, 18. dne $\frac{1}{2}$ funta, 19. dne $1\frac{1}{4}$ funta, 20. dne 2 funta, 21. dne $2\frac{1}{4}$ funta, 22. dne $2\frac{1}{2}$ funta, 23. dne 3 funte.

Dobeno pri Mengšu 24. vél. srpana.

F. R.

Kedaj je treba za odpis davka

gospóski naznaniti škodo po ognji, povodnji, toči ali kaki drugi vremenski uimi, da se čas ne zamudí?

C. kr. upravna sodnija na Dunaji je 1. aprila letošnjega leta pod števil. 574. prošnjo nekega grajščaka v Galiciji za odpis davka na zemljišči, po povodnji poškodovanem, odbila zato, ker se je še le 14 dni po škodi obrnil do c. k. okrajne gosposke. V razsodbi je c. kr. upravna sodnija (k. k. Verwaltungsgerichtshof) rekla, da navod k c. kr. patentu od 21. septembra leta 1776. ukazuje, da oglas za gori imenovane škode se ima nemudoma in zadnji čas o 3 dneh pismeno naznaniti, in v vladnem dekretu od 9. sušca leta 1819. št. 10.719, s katerim se od presv. cesarja potrjena določila o odpisih davka razglašajo, je izrečno ustanovljeno,

da ostane pri tem, da se škoda po ognji, vodi, toči ali kaki drugi vremenski uimi c. k. gospóski zadnji čas naznani o treh dnevih. — Zato pozor, kmetovalci, da ne zamudite časa!

Slovstvene stvari.

Jezikoslovne opazke.

Iz Rusije maja meseca. — 7.

(Dalje.)

Ukazov o pravopisji, kakoršne izdaja g. M., Slovencem sploh ni treba, vsaj se take stvari tudi pri drugih narodih ne nahajajo. V tej zadevi so tudi Rusi posnemanja vredni. Omenil sem uže v „jezikoslovnem razgovoru“, da do Lomonosovske dôbe Rusi niso imeli narodnega slovstva, ampak neko zmes iz staroslovenščine in ruščine. Lomonosov in Karamzin sta vpeljala čisti narodni jezik v literaturo. Imela sta iz začetka mnogo nasprotnikov, ki so se potezali za mrtvo staroslovenščino; posebno vnet starinar je bil neki Šiškov, ne prazna glava, ampak mož duhovit, učen, omikan in tudi znamenit, bil je celó minister „narodnega prosveščenja“. Ali vse to ni nič pomagalo; narodna stvar, ki jo je Lomonosov sprožil, in ki jo je potem Karamzin krepko podpiral in marljivo obdelaval, je zmogla. Česar ona dva nista mogla dognati, to je dovršil Puškin. O teh treh delavcih na polji ruskega slovstva govori Buslajev tako: „Lomonosov je prvi pokazal z ene strani bistveni razloček med ruskim in cerkvenoslavjanskim jezikom, z druge strani vzajemne razmere teh jezikov. Karamzin je zedinil književni jezik z jezikom omikanih ruskih stanov svoje dobe. Puškin je dovršil delo Lomonosova in Karamzina ter vdahnil dušo književnemu jeziku, vpeljavši vanj prostonarodne oblike.“ Tako je Buslajev opisal glavne točke delavnosti imenovanih treh velikih pisateljev. Kar so storili Lomonosov, Karamzin in Puškin na Ruskem, to je vsakemu zmožnemu pisatelju svobodno delati tudi na Slovenskem. To je vsem razumljivo, da, če kdo iz naših izvrstnih pisateljev, bodisi „nove“ ali „stare šole“, v našem književnem jeziku vidi kaj nenarodnega, *) naj bo to „moderno znamenje našega zaostatka, ta spak v“, ali kaj drugega, lahko začne pisati in piše tako, kakor po njegovem mnenji duh narodnega jezika terja. Ko bo napisal knjig učenih, koristnih in mikavnih, tako, da jih bodo vsi stanovi z ukaželjnostjo, z radovednostjo, s pazljivostjo in radostjo

*) Tukaj govorim o slovenščini v ozkem pomenu. Protivnega duhu slavjanščine bi se marsikaj našlo; al tega ni mogoče odpraviti po taki poti, zakaj narodu je treba podajati knjige pisane v jeziku narodu popolno razumljivem. Kar je v slovenščini protivnega duhu slavjanščine, to se bo polagoma, brez skokov, tako rekoč samo popravilo takrat, kadar bodo slovenski stanovi od kmeta do najvišega gospoda tako dobro znali ruski jezik, kakor zdaj znajo latinski in „avstrijsko-panslavističen“ nemški jezik. To je tisti panslavizem, ki ga jaz zagovarjam; on je mogoč, naj gosp. M. ugovarja, kakor hoče; še nekoliko let, pa bo nam ne samo koristen, ampak tudi potreben; v Bolgariji, v Srbiji in posebno v Čehiji se delajo za-nj priprave. Nemogoča je le tista fantazija gosp. M., katera se mu od straha pred „ruskim pesom, ki požira legijone mišev“ o ruskih mejah do jadranskega morja — sanja. V tem pomenu je bilo rečeno vse, kar sem v „jez. razgovoru“ in v „jez. opazkah“ konec preteklega in v začetku tega leta o slovenščini in ob občeslavjanskem jeziku rekel.

prečitavali in se iz njih učili tega, kar jim je treba znati, se bo njegova pisava skoro vkoreninila, izpodrivši protivne narodnemu duhu napake. To bo pravi napredek.

Ali gospod M. tega ne bo storil, zakaj on je po svojem nравu, značaju in prizadetji pravo nasprotje Lomonosovu, Karamzinu in Puškinu, ako ni greh, tako ničlo primerjati velikim možém.

1) Lomonosov, Karamzin in Puškin so bili omikani možje; gosp. M. pa je „našpikal“ svoj spis s psovkami: „starokopitoiki“, „neznalice“, „sapožniki“, „bašibozukovati“, „harlekinstvo“ itd., kakor da bi surovost bila kinč literature. 2) Oni trije so bili možje pošteni, skušali so z razlogi, dovodi in dokazi ovreči pomote svojih nasprotnikov ter so jih tudi ovrgli z uspehom; gosp. M. pa ima navado nasprotniku podtikati take stvari, katerih nasprotnik ni govoril. Tako gosp. M. v svojem spisu neumorno suče, ponavlja in trdi nasprotje, zdaj da jaz hočem iz slovenskega jezika iztrebiti vse besede, vzete iz ruščine, ki se pišejo z u, celó besedo „ukaz“ (kaka nesreča za gosp. M.); zdaj spet, da jaz hočem z bližanja slovenščine z ruščino s pomočjo neke smesi iz obeh jezikov. To on trdi, dasiravno sem v „jez. razgovoru“ („Nov.“ l. list 43.) tako pisal: „Svojega jezika ne urezavajte in ne krpajte ga z nepotrebniimi tujimi besedicami, saj vam Koseski veli: Jezik očistite peg, opilite gladko mu rujo; kar je najetega v njem, dajte sosedu nazaj! to je, nepotrebne tuje besede in germanizme dajte sosedu nazaj! — Vsaj jaz tako razumem navedene besede Koseskega. Sem spada tudi to le: Gosp. M. našteva meni grehe ruske in srbske duhovščine tako, da čitatelj, ki mojih dotičnih spisov ni čital, mora sklepati, da sem jaz ali preveč hvalil rusko in srbsko duhovščino, ali pa preveč grajal slovensko. O ruski in srbski duhovščini nisem nič pisal, ne hvale ne graje, v dotičnih spisih; kar sem pa pisal o vplivu slovenske duhovščine na naše slovstvo, to je natiskano v „Nov.“ l. list 38. str. 298. in takega mnenja sem še vedno. Ako je hotel gosp. M. kaj grdega o kaki duhovščini za kratek čas povedati in kake škandale iz starih časov pogrevati, mu ni bilo treba tako daleč hoditi — k Rusom in Srbom — po primere, primeri so bliže, so doma; Metelko p. XXII. piše: „Zelotismus hatte sie (Truber etc.) zu krainischen Schriftstellern gemacht, und die Folge davon war, dass der Hass, der die protestantische Partei verfolgte, auch ihre Schriften mit traf. Der ständische Büchervorrath auf dem Landhause war den eben eingeführten Jesuiten überlassen: was diese nicht auf der Stelle den Flammen opferten, ging bei der Feuersbrunst im Rauch auf.“ To Metelko pripoveduje, ne kak protestant. Mi moremo samo pribaviti: Iliacos intra muros peccatur et extra. 3) Lomonosov, Karamzin in Puškin so bili možje delavni: najprej so se sami navadili narodnega jezika iz ust samega naroda, *) potem pa so napisali gromade knjig, koristnih vsem stanovom, skoraj iz vseh oddelov vednosti; gosp. M. pa, sam ničesa ne „pišoč“ in pravilno pisati ne „zuajoč“, samo izdaja, kakor kak literaturni diktator ali samodržec, dekrete in ukaze, kako ima pisati, kdor pri nas sploh kaj piše. 4) Oni trije so sami osobno nabirali narodne besede, ki v slovstvu še niso bile znane, ter se jih vpeljavali v književni jezik. Le za nove pojme so oni obrazovali nove besede ali pa si jih izposojavali

*) O Karamzinu zgodovina pripoveduje, da je popotoval po vsi Velikorusiji nekoliko let, od mesta do mesta, od pomestja do pomestja, od vasi do vasi; družil se je s kmeti in kupci, kakor z ujezdniimi činovniki in pomeščeki, želeč prepričati se, kako ta, kako uni stan naroda govori.